

bezonnen voortrekkers en claqueurs aan de uitspattende schare leverde.

Hulptroepen moeten aangerukt zijn uit de weinig minder volkrijke buurt tussen Oppert en Coolvest rondom Haagseveer, Delftsevaart en Slikvaart, waar Krattensteeg, Kikkersteeg, Paddemoes, Stinksteeg, Poppengroothoofd, Vierwindenstraat, Korte Wagenstraat, Wijde en Nauwe Broedersteeg, Rode Zand, Zandstraat, Raamstraat, Leeuwenstraat en Leeuwenlaan – om vrij naar Cochet te spreken ⁵⁾ – zeker ten dele ‘een verbeestelijkte buurt’ van zwarte armoe vormden. De bewoners waren waarschijnlijk merendeels het nakroost van de in de revolutie-jaren 1747–1748 door Cornelis van Oeveren en Laurens van der Meer gemobiliseerde Oranjeklanten. Van een nog ouder – en veel ernstiger – oproer, dat rondom de op dubieuze grond terechtgestelde adelborst Costerman in het najaar van 1690 ontstond, zijn vermoedelijk speciaal bewoners van een derde volkswijk de raddraaiers geweest. Het was die tussen de Leuvehaven en de Schiedamsevest, waarvan Baan en Schiedamsedijk de in 1868 nog heel respectabele hoofdnerven vormden, maar waarin de zijstegen, merendeels niet meer dan spleten in de huizenmassa, holen van misdaad en verwording waren. Eén van die spleten, nog geen meter breed, droeg de onschuldige naam Lammetjesgang, wat niet belette, dat er duistere bedrijvheden in liefde bloeiden. Van overeenkomstig allooi waren een Vossengang, een Ossengang, een Bogertsgang, een Michielsgang, een Blekerssteeg, een Zevenhuissteeg, een Dodesteeg en een Belengang ⁶⁾. Deze buurt ging echter zo zelfgenoegzaam op in de eigen belangen, dat het De Vletteroproer er weinig of geen weerklank schijnt te hebben gewekt.

Rotterdam bevond zich in 1868, wat zijn territoriale structuur betreft, in een overgangsstadium. Zijn bevolkingsgetal was sinds 1815 meer dan verdubbeld zonder dat het woonareaal vergroot was. In 1858 overschreed het inwonertal de honderdduizend en in 1868 naderde het de honderdtwintig duizend. De burgerij barstte uit de oude stadsdriehoek, nog wel door grachten – of, in het Rotterdams, ‘vesten’ – omzoomd, maar niet meer door wallen ingesloten en vandalistisch beroofd van al zijn poorten. Ten behoeve van meergegoeden was tussen 1852 en 1854 ten zuiden van de Muizenpolder ⁷⁾ het Tweede Nieuwe Werk gecreëerd en in dezelfde jaren legde de tuinarchitect Zocher, die tussen 1844 en 1848